

 Artikkel

Bulkista uniikiksi – merkitystä massatuotettuihin musiikkisäiliöihin

Yleisötutkimuksen näkemys musiikinkuluttajista on kokenut siirtymän toisensa jälkeen, kun aiemmin enemmän tai vähemmän passiivisena koettu yleisö on maksanut uusia aktiivisia rooleja. Yleisöjen tutkimuksessa on kuitenkin verrattain vähän kiinnitetty huomiota siihen, miten yleisöt rakentuvat suhteessa eri tallennemuotojen kulttuurisiin arvostuksiin. Lähestymme tätä kysymystä tutkimalla kahden tallennemuodon, c-kasetin ja mp3:n, käyttäjiä ja heidän keinojaan tehdä tallenteita merkityksellisiksi oman elämänsä kannalta. Analysoimme 2010-luvun varhaisnuorten keskusteluja omasta musiikkilaitteiden käytöstään sekä suomalaisten kertomuksia c-kasettimuistoistaan lähinnä 1970–80-luvuilta. Musiikinkuuntelijat näyttävät kiinnittäneen edellä mainittuihin formaatteihin runsain mitoin konnotaatioita laadusta ja statuksesta. Erityisesti vinyylilevyihin verrattuna formaatit ovat edustaneet vähempiarvoista, muokattavaa ”säiliötekniologiaa”. Esitämme, että vaikka merkityksellistämässä on hahmotettavissa samoja teemoja formaattien vaihtuessa, tallennemuotojen muutos tuo mukanaan myös uusia tapoja tehdä massatuotteita merkityksellisiksi. C-kasettien kohdalla nämä liittyvät usein fyysisen esineen muokkaamiseen persoonalliseksi, mp3:n kohdalla enemmän jakamiseen merkityksellisissä sosiaalisissa verkostoissa. Yleisötutkimuksen tulevaisuudensuuntien kannalta tämä on merkityksellistä, sillä tallennemuotojen muutos vaikuttaa niihin tapoihin, joilla erilaiset yleisöt rakentuvat suhteessa media- ja teknologiatuotteiden kulttuuriseen arvostukseen. Tuloksiamme voidaan hyödyntää analysoitaessa sitä, miten ihmiset rakentavat merkityksellisen suhteen mediatuotteisiin silloinkin, kun tietynlainen yleisöyys ei ole kulttuurisesti arvostettua.

AVAINSANAT: musiikkitekniologia, c-kasetit, mp3-tallenteet, mobiili musiikki, musiikinkuuntelijat, toimijuus

Musiikin tallennemuoto ei ole neutraali säiliö, vaan nivoutuu siihen liitettyihin kulttuurisiin merkityksiin. Yleisötutkimuksen mediaetnografiset suuntaukset (esim. Ang 1996) ovat halunneet kiinnittää huomiota siihen, miten medioihin ja niiden sisältöihin liitetyt kulttuuriset merkitykset nivoutuvat erilaisten yleisöjen erilaiisiin arvostuksiin. Tämä kiinnitti huomionsi myös musiikin tallennemuotojen kohdalla.

Kirjoittaessaan mp3:sta kulttuuriteknologiana Sterne (2006) kutsuu formaattia "Adornon painajaiseksi". Klassisissa massayhteiskuntaa käsittelevissä kirjoituksissaan Theodor Adorno (mm. 2003 [1967]; 1976) erotteli korkea- ja massakulttuurin tiukasti toisistaan. Hän paheksui massakulttuurin tuotteita, jollaisista mp3- ja c-kasettitekniikat voidaan nähdä hyvinä esimerkkeinä. Molemmat formaatit ovat jatkuvasti ja joka paikassa saatavilla, ne leviävät helposti, eikä niiden kuunteluun välttämättä sisälly oletusta keskittyneisyydestä. Molempien suosion syyt löytyvät jostain muualta kuin äänenlaadusta tai kulttuurisesta arvostuksesta. Massatuotetuina kulutushyödykkeinä musiikkitalenteisiin sisältyykin paradoksi: yksilöllisyyttä arvostavassa kulttuurissa on luotava kuva yksilön valinnasta silloinkin, kun valtaosa ihmisistä käyttää samaa tuotetta.

Tutkimuksemme liittyy mobiilia musiikkikäyttöä Suomessa tutkivan Musiquitous-hankkeen työhön. Artikkelimme voi nähdä kulttuurisena yleisötutkimuksena, vaikka tutkimuslähtökohdat ovatkin muualla kuin yleisötutkimuksessa, nimittäin sosiaalishistoriassa ja teknologian käyttäjätutkimuksessa. Aineistomme ja pyrkimys antaa yleisön kertoa itse omista merkityksenannoistaan liittyvät artikkelimme myös mediaetnografiseen tutkimukseen (vrt. Ott & Mack 2009, 236). Suuntaus kiinnittää huomion merkityksellistämisen tarkasteluun osana jokapäiväisen elämän kokonaisuutta (Ridell 1998, 441).

Merkityksellistämisen ymmärrämme tässä artikkelissa musiikkikuuntelijoiden soveltamina käytäntöinä tietyn kuunteluteknologian omaksumisessa ja sopeuttamisessa näiden kuuntelijoiden oman elämän kontekstiin. Sen voi nähdä myös Paul Willisin tarkoittamana aktiivisena "symbolisena työnä", jolla ihmiset pyrkivät mielekkäisiin tulkintoihin maailmasta (Willis 2000, 69–70). Painopisteemme on siis Stuart Hallin kuuluisan sisäänkoodaus/uloskoodaus -jatkumon (Hall 1992) loppupäässä, tosin David Morleyn tavoin (1992, 121) painotamme sitä, että kyse ei suinkaan ole yksittäisestä vastaanottamisen tapahtumasta, jossa "teksti" (tässä tapauksessa käytettäväksi tarjolla oleva teknologia tai sovellus) luetaan ja ymmärretään yksilölle tai kokonaiselle tulkintayhteisölle ominaisella tavalla. Pikemminkin löydämme aineistoistamme useita prosesseja ja osa-alueita, joista vähitellen muodostamme käsityksen käyttäjille tyypillisistä tavoista ottaa omikseen tarkastelemamme musiikkikuunteluformaatit.

Vaikka käsittelemmekin yksilöiden tapoja merkityksellistää tallennemuotojen käyttöään, tarkastelemme niitä nimenomaan suhteessa jaettuihin käsityksiin tiettyjen tallennemuotojen yleisöistä. Kiinnostuksemme kohteena tässä ovat ne keinot, joilla ihmiset kyseenalaistavat ja uudelleenmäärittelevät oletuksia yleisöydestään. Lähtökohtanamme on, että jos tiettyä tallennemuotoa käyttävän yleisön arvostus on alhainen – eikä siitä poistuminen ole mahdollista tai haluttavaa – pyrkivät itsensä siihen kuuluviksi katsovat rakentamaan tallennemuotosuhteestaan merkityksellisen.

Näitä merkityksellistämisen keinoja lähestymme musiikkiteknologioiden käyttöä koskevien kertomuksien ja keskustelujen avulla. Paikannamme aineistostamme ilmaisut, jotka tulkitsemme tavoiksi tehdä tietynlainen musiikkitalennemuotojen käyttö merkitykselliseksi. Merkityksen rakentamisen tavoiksi luemme sekä tuote-

tut ilmaisut itsessään että tietyt toimimisen muodot, joita osallistujamme ilmaisuisaan kuvaavat. Olemme kiinnostuneita osallistujiemme tavoista kuvata toimintaansa ja tällä tavoin rakentaa tietynlaista yleisösuhdetta tallennemuotoihin, puuttumatta tässä siihen, miten he käytännössä toimivat käyttämiensä tallennemuotojen kanssa.

Lähestymme kulutustutkimuksen ajatuksia siinä, että näemme yleisöinä myös tiettyjen *välineiden* yleisöt. Katsomme, että sisältöjä välittävä teknologia voi olla itsessään merkityksellinen yleisöyden rakentumisessa, missä yhdyimme mm. Morleyn ja Silverstonen (1990) näkemyksiin.¹ Tässä artikkelissa tahdomme ymmärtää informanttimme sellaisen yleisön (yksittäisinä) edustajina, joilla on suhde nimenomaan tiettyyn musiikinkuunteluteknologiaan. Toisaalta suhteutamme analyysissämme yksilöiden merkityksellistämisen tavat kulttuuriin arvostuksiin, joita tiettyjen tallennemuotojen yleisöihin liitetään.

C-kasettien jälkeen ei kuluttajien ulottuville ole tullut aivan yhtä vapaasti muokattavissa olevaa tallennemuotoa. Esitämme, että tämä ei välttämättä rajoita musiikkitalenteiden kiinnittymistä käyttäjiensä identiteetinrakennusprosessiin tai yleisösuhteen rakentumista. Tutkimuksemme osoittaa, että samoin kuin c-kasetti aikoinaan, digitaalisuus tuo uudenlaisia tapoja tehdä massatuotteita merkityksellisiksi. Näissä merkityksellistämisen tavoissa yksi keskeisimmistä on tiedostojen jakaminen rajoitetuissa sosiaalisissa verkostoissa. Mutta digitaalisetkin tallennemuodot vaativat käyttäjiltään työtä inhimillisyyden yhdistämiseksi niihin, jopa enemmän kuin vinyyli tai c-kasetti.

”Bulkkitavaraa”

Äänentallennuksen ja -toiston historiaa kirjoitettaessa yleisin kertomus on laadun ja ”uskollisuuden” (engl. *fidelity*) alituinen paraneminen, vuosikymmen toisensa jälkeen. Tarinassa on kuitenkin useita notkahduksia jymymenestyksiksi muodostuneiden, suhteellisen heikkoa äänenlaatua tarjoavien formaattien kohdalla. Näissä tallennemuodoissa – etummaisina c-kasetti ja mp3-formaatti – menestykselle ratkaiseva tekijä on löytynyt muualta kuin kuuntelukokemuksen äänenlaadullisesta vaikuttavuudesta. Äänenlaadun ohi on ajanut kaksi käyttäjien ensisijaisiksi asettamaa etua. Ensinnäkin kuuntelijat ovat kokeneet tärkeinä monipuoliset mahdollisuudet soveltaa ja mukauttaa musiikinkulutusta kulloiseenkin tilanteeseen. Toisena olennaisena etuna kuuntelijat ovat pitäneet laajoja mahdollisuuksia omien musiikkivalintojen tekemiseen (vrt. esim. Sterne 2006, 835).

Liikuteltavuus ja tallennustoiminnot mahdollistavat sisällön jakamisen ja muokkaamisen, jolloin itse sisällön hankkimiseen ei tarvitse käyttää rahaa. Taloudellisten seikkojen voidaankin katsoa vaikuttaneen näiden formaattien yleistymiseen erityisesti nuorten kohdalla. Tämä näkyy muun muassa siten, että Kasettimuistot-aineistomme (Km 2010) c-kasettien käytön aloittamista koskeissa vastauksissa lähes joka toisella muistelijalla on mukana perhe tai koti. Tämä on luonnollista, sillä 1970-luvulla teknologiahankintoihin riittävä oma käyttöraha oli nuorilla varsin harvinaista. Digi-

nuoret-aineistomme (Dn 2010) perusteella oma, nimenomaisesti musiikinkuunteluun tarkoitettu laite ei ole 2010-luvunkaan varhaisnuorille itsestäänselvyys. Kännykkä näyttää olevan merkityksellinen niille varhaisnuorille, jotka eivät ole vielä saaneet omaa erillistä mp3-soitinta. Aineistomme 5- ja 7-luokkalaisten keskusteluja vertailemalla voisi olettaa, että oma mp3-soitin hankitaan, kun saadaan hankintaan tarpeeksi omaa rahaa. Kännykän suosiota musiikinkuuntelussa ja jakamisessa suomalaisten varhaisnuorten keskuudessa voi mahdollisesti selittää myös sillä, että suomalaislapset saavat ensimmäiset omat kännykkänsä verrattain varhain. Tätä tukee myös se, että muiden maiden lasten musiikinkuuntelukäytäntöjä tutkittaessa kännykän käyttö ei tule yhtä vahvasti esille (ks. esim. Bickford, tulossa).

Musiikinkuuntelijat ovat määritelleet tiettyjen tallenneformaattien matalan statuksen usein julkilausumattomiksi jäävissä oletuksissa, jotka vaikuttavat käytännön toimintaan. Musiikintutkija ja kriitikko Ilpo Saunio viittaa tähän ”yleiseen tietoon” aikalaisartikkelissaan² seuraavasti: ”Omien havaintojeni mukaan esimerkiksi äänilevyalan työntekijät tuntuvat pitävän itsestään selvänä, että valmiiksi äänitetyt kasetit ovat vastaavia äänilevyjä huonompia”. Sekä mp3-tiedostojen että c-kasettien kuuntelijat ovat hyvin tietoisia käyttämänsä formaatin ”huonoudesta” ja paikoin myös kommentoivat asiaa.

Ja jos kuuntelee kännykältä ni se ei yleensä oo mitään hyvälaatusta. Vaik se kuuluis kovaa ni se on huonolaatusta, se niinku vähä särisee. (Dn 2010, Ryhmähaastattelu, 5 lk.)

...äänenlaatu oli surkea ja kasetit meni helposti pilalle” (Km 2010, mies, Eurajoki, s. 1972)

Äänenlaatuhan oli kaseteissa – etenkin itse äänitetyissä – luvattoman huono, mutta sekin kelpasi, kunhan sai haluamansa biisin kuunneltavaksi. (Km 2010, nainen, Helsinki, s. 1977)

Kyse on siis tiedostetuista käsityksistä koskien formaattia, joka silti ”kelpaa”, koska se tarjoaa ja mahdollistaa musiikinkuuntelussa jotain muuta arvokasta.

1960–70-lukujen taitteessa kasettinahurit alkoivat Suomessakin yleistyä (tarkemmin Kilpiö & Uimonen 2010). C-kasetteja pidettiin helppoina hankkia ja käyttää: standardi yleistyi nopeasti ja kattavasti, joten käyttäjä saattoi huoletta viedä saman musiikkitalenteen mukanaan ja luottaa siihen, että sikäli kuin ”mankka” oli saatavilla, tallenne todella oli toistettavissa paikassa kuin paikassa. C-kasettien rakenne oli myös suhteellisen kestävä verrattuna esimerkiksi vinyyleihin. Erityisesti viimeksi mainittu piirre laski kasettien käyttäjien keskimääräistä ikää muihin tallenneformaatteihin verrattuna. Vinyylitallenteita varjelevat vanhemmat hankkivat helpottuneina lastenhuoneisiin c-kasettilaitteita ja -tallenteita³.

Mp3:n kehittäjät puolestaan pyrkivät äänenlaadunkin kustannuksella luomaan mahdollisimman vapaasti liikuteltavan formaatin, joka toimisi eri alustoilla ja jossa

pieni tiedostokoko edistäisi tiedostojen siirrettävyyttä tietoverkoissa (Sterne 2006). Kannettavien mp3-soitinten suosio nousi Suomessakin 2000-luvun puoliväliin asti (Kotek 2004; 2005), mutta erillisten mp3-soitinten suosio alkoi laskea vuoden 2007 paikkeilla. Käyttäjämääräänsä alkoivat tuolloin kasvattaa niin sanotut älypuhelimet, joilla on mahdollista tallentaa ja toistaa mp3-tiedostoja (Kotek 2006; 2007). Suomalaisten nuorten musiikinkuuntelua kartoittavien tutkimusten (Teosto 2010; Pelastakaa Lapset ry. 2007; Uusitalo ym. 2011) perusteella musiikinkuuntelemisessa kännykällä näyttäivät edelläkävijöitä olevan juuri haastateltaviemme ikätoverit, 1990-luvulla syntyneiden sukupolvi.

C-kasetin suosio on laskenut digitaalisen äänentallennuksen ja -toiston yleistyttyä (Musiikkituottajat/IFPI). Edelleen on toki aktiivisia kasettikäyttäjiä ja jopa musiikkialan toimijoita, jotka vannovat esimerkiksi formaatin ylivertaisten käyttöominaisuuksien nimeen. On kuitenkin enää vaikea nähdä c-kasetin uutta nousua suuren massakäytön formaatiksi. Mp3-formaatin kohtaloa on vielä vaikea varmasti ennustaa. Artikkelimme tarkoituksen kannalta on kiinnostavampaa löytää ja vertailla kosketuskohtia c-kasetti- ja mp3-käyttäjien suhteista musiikkitekniologiaihinsa kuin veikata voittajahevosta formaattien kisassa.

”Säiliötekniologioita”

Monet musiikin keräilyä ja musiikkikokoelmia käsittelevät tutkimukset (esim. Yochim & Biddinger 2008; Beer 2008; Giles ym. 2007; McCourt 2005; Rothenbuhler & Peters 1997) esittävät, että digitaalinen musiikki ei saa samanlaista merkitystä esimerkiksi oman elämänsä muisteluissa tai identiteetin esittämisessä kuin fyysiset formaatit. Kun vinyylinkeräilijät määrittelevät levynsä ”erityisiksi”, he ottavat usein määritelmään mukaan vertailun käyttötavarana, steriileinä ja teknokraattisina nähtyihin digitaalisiin formaatteihin. Omat levyt koetaan inhimillisempinä kuin saman musiikkisäilytyksen tarjoavat digitaaliset muodot. (Yochim & Biddinger 2008). Tämän voi katsoa koskevan myös muita helposti kopioitavissa ja muokattavissa olevia formaatteja, kuten c-kasetteja: kasettejakaan harvoin mainitaan musiikin keräilyn ja kokoelmien tutkimuksessa.

Oletamme tämän liittyvän näiden tallenneformaattien ymmärtämiseen ”säiliötekniologioina”: ne ovat identiteetiltään avoimia ja tarjolla passiivisina käyttäjän muokattaviksi, toisin kuin esimerkiksi vinyylilevyt, joita arvostetaan valmiina taideeteoksina. Teknologian historiassa ja filosofiasa käytetty säiliötekniologian käsite (Mumford 1959; 1966; Sofia 2000) viittaa mielikuvaan passiivisesta käyttötavarasta. C-kasettien säilytysluonne esimerkiksi näyttäytyy niille ominaisissa piirteissä, joita ovat tyhjennettävyys ja uudelleentäytettävyys äänitystoiminnon avulla, periaatteessa loputtomasti. Samalla tavoin, kuten Sterne (2006) esittää, mp3 määrittyy huomattomaksi säilytykseksi musiikin kuuntelukokemuksessa. Sofia ja Sterne haluavat kuitenkin osoittaa, että kyseessä ovat nimenomaan mielikuvat, jotka piilottavat säiliötekniologioiden yhteydet muihin toimijoihin. Säiliötekniologioitakaan ei tulisi ymmär-

tää irrallisena inhimillisten ja teknologisten toimijoiden verkostoista. C-kasetteihin ja mp3-tiedostoihin liitetyt mielikuvat syntyvät ja muokkautuvat ihmisten keskinäisessä sekä ihmisten ja teknologioiden välisessä vuorovaikutuksessa. Näistä havainnoista inspiroituneena tutkimuksemme näyttää, miten käyttäjät liittävät musiikinkuuntelukäytännöissään tallennemuodot muihin toimijoihin, jotta ne eivät olisi enää pelkkiä neutraaleja säiliöitä.

Eräät tutkijat kehottavatkin ajattelemaan musiikin keräilyä ja musiikkikokoelmia uudelleen digitaalisella aikakaudella. Tutkimuksemme kannalta merkittäviä ovat viimeaikaiset havainnot (mm. Kibby 2009; Magaudda 2011; Skågeby 2011) siitä, että käyttäjät aktiivisesti tekevät musiikkikokoelmia uusin tavoin materiaalisiksi. Esimerkiksi kappaleiden ja soittolistojen vaihtaminen muiden kanssa liittää tiedostot osaksi ihmissuhteita, ja tiedostojen yhdistäminen tapahtumiin ja paikkoihin taas osaksi tiettyjä kokemuksia.

Omassa tutkimuksessamme lähestymme musiikkiformaatteja osana jokapäiväisiä musiikin kuuntelun ja jakamisen käytäntöjä. Tarkastelemme sitä, miten näissä käytännöissä näkyy suhtautuminen musiikkiformaattien erilaiseen arvostukseen, eli miten ”massaformaattista” on mahdollista tehdä itselle merkityksellistä. Selvitämme ensin, mitä laitteita tämän hetken varhaisnuoret suosivat musiikinkuuntelussa, ja vertaamme tätä tietoa kasettiaineistosta löytyviin kertomuksiin. Sen yhteydessä pohdimme, miksi c-kasetit sekä musiikin kuuntelu ja tiedostojen vaihto kännykällä saavat vähättelevän leiman ja hahmottuvat jossain määrin ”lastenformaateiksi”. Tämän jälkeen siirrymme varsinaiseen aineiston analyysiin.

”Lastenformaatteja”

Nuorista haastateltavista kaikki kertoivat kuuntelevansa ainakin jonkin verran itse valitsemaansa musiikkia, useimmat vähintään päivittäin (Dn 2010). Osallistujamme suosivat muiden ikätovereidensa tapaan (Uusitalo ym. 2011) kännykkää musiikinkuuntelulaitteena⁴. Samoin musiikin jakamisessa kännykkä päihittää muut tavat selvästi.⁵ Vaikka kyselymme eri-ikäisten vastaajien välillä ei voi tehdä tilastollisia vertailuja, oli nähtävissä, että valtaosa 7-luokkalaisista kuitenkin käyttää mp3-soitinta. Nuorempien yleisin musiikinkuuntelulaite taas on kännykkä tai cd. Lukumääriä merkittävämpiä ovat kuitenkin osallistujien ilmaisemat näkemykset kännykästä tietyn ikäisten musiikin kuuntelun välineenä. Sekä 5- että 7-luokkalaiset suhtautuivat keskusteluissa kännykkään musiikinkuuntelulaitteena, jota he käyttivät ”*aiemmin, mutta ei enää*”. Kysyttäessä, millä tavoin erilainen heidän musiikinkuuntelunsa maailmankartta on 5 vuoden päästä, 5-luokkalaiset arvelivat omistavansa mp3-soittimen ja kuuntelevansa musiikkia pääosin sillä kännykän sijaan.

Entä c-kasetin leima ”lapsellisena” formaattina? Kuten edellä mainitsimme, aikuiset pelastivat usein vinyylinsä lastenhuoneen asukeilta c-kasettien avulla. Maininnat oman kasettisoittimen saamisesta jo lapsena ovat Kasettimuistot-aineistossa yleisiä. Laitteet kuuluivat perhepiiriin, ja ne saatiin monesti sisarusten yhteisiksi. Yleisim-

min soittimia mainittiin saadun syntymäpäivä- ja joululahjoiksi, ja valtaosa lahjan saaneista oli 7–14-vuotiaita, eli samanikäisiä kuin mp3-aineistomme varhaisnuoret. Laitteet ostettiin tuolloin kotiin, ei yksittäisten perheenjäsenten taskuihin. Kasettinauhuri on siis ollut sekä yhteisen että yksityisen musiikillisen maailman rakentelun laite.

Monet siirtyivät myöhemmin kasettien käytöstä ”oikeisiin” formaatteihin, jollaisina aineistossamme mainitaan vinyylit, cd:t ja myöhemmin digitaalisesti jaeltu musiikki. Muutos on useimmiten tapahtunut aikuistumisen myötä tai vaiheessa, jossa oma rahatilanne ja/tai musiikkimaku ovat kehittyneet itsenäiseen suuntaan.

Oma musiikkimaku lähti kehittymään kunnolla vasta laajakaistan myötä (Km 2010, mies, Hattula, s. 1989)

...kasetit olivat olleet kuvioissa vain siksi, ettei meillä ollut varaa ostella levyjä joka viikko, tai edes joka kuukausi. (Km 2010, mies, Kotka, s. 1977)

Tällaiset lausumat viittaavat siihen, että monet vastaajat näkevät helpot, kevyet formaatit väliaikaisina vaiheina kuuntelijan musiikkisuhteessa. Kasettimuistot-aineisto ei tosin sisällä suoranaisia todisteita siitä, oliko c-kasettien kuuntelijoilla jo niitä käytäessään käsitys tulevasta siirtymisestä kypsempään kuunteluun toisten formaattien kautta.

Metodologia: kaksi kerronnallista kuvaa

Analysoimme kahta Musiquitous-projektin keräämää kerronnallista aineistoa: muistitietoa 1970–80-lukujen c-kasettiin liittyvistä käytännöistä (Km 2010) sekä ryhmäkeskusteluaineistoa 11–12-vuotiaiden varhaisnuorten musiikkilaitteiden käytöstä (Dn 2010). Vaikka c-kasetteja käytetään Suomessakin edelleen, tarkastelemme mieluummin muistoja kaseteista kuin nykyistä kasetinkäyttöä. Tämän päivän kasetinkäyttö ei enää ole ”massaformaattikäyttöä”, vaan alakulttuurinen ilmiö. Muistitiedolla voimme myös päästä lähemmäksi sitä, miten tietty formaatti oli osa varhaisnuoruutta, kuten mp3 nyt.⁶ Sitä ei toki voi kokonaisuudessaan verrata haastatteluaineistoon yhtäläisenä kuvauksena tallenneformaatin merkityksestä varhaisnuoruudessa. Aineistot eivät siis ole suoraan verrattavissa toisiinsa: menneisyyteen kohdistuva muistelu ja nykyhetkeä käsittelevä haastattelu tarjoavat mahdollisuudet saada vastauksia hyvinkin erilaisiin tutkimusongelmiin.

Näemme kuitenkin, että kahden erilaisen aineiston ja aineistotyypin vertaileva yhdistäminen on eduksi tutkittaessa merkityksellistämisen keinoja eri teknologioiden kohdalla. Aineistojen näkökulmat täydentävät toisiaan suhteessa aikaan ja tallennemuodon materiaalisuuteen. Kaksi eri aikaperspektiiviä – yhtäältä etäännytetty ja toisaalta parhaillaan käytävä neuvottelu kuuntelijoiden suhteesta musiikkiformaatteihin – auttavat meitä nostamaan esiin näiden kahden toisistaan poikkeavat ja toisiaan lähentyvät merkityksellistämisen tavat. Muistitietoaineistohan kertoo aiheen merki-

tyksestä muisteluhetkellä – eli yhtäläillä nykyhetkestä kuin menneisyydestä (Fingerroos & Haanpää 2006).⁷

Kummassakin aineistossa käsitellään myös vanhempien ja uudempien teknologioiden välisiä suhteita ja tehdään vertailuja kuunteluteknologioiden ja niiden merkitysten välillä. C-kasetti yhdistyy selkeästi tiettyyn materiaaliseen muotoon. Mp3-formaatti taas limittyy materiaaliin käytäntöihin uusin tavoin, kuten lahjojen antamisen kautta (Magaudda, 2011; Skågeby, 2011). Tuomalla mukaan kaksi erilaista suhdetta materiaalisuuteen voimme tarkastella yhtäläisyyksiä ja eroavaisuuksia suhteessa siihen, miten materiaalisuus näkyy tallennemuotojen merkityksellistämässä.

Tutkimusaineisto

Kasettimuistot 2010 -aineisto on kerätty Musiquitous-tutkimushankkeen ja Suomalaisen Kirjallisuuden Seuran yhteistyössä toteuttamalla kirjoituskutsulla. Keruun päämäärä oli saada riittävä muistitietoaineisto sen ymmärtämiseksi, mikä oli kasetteja käyttäneiden suomalaisten näkökulma formaattiin ja sen musiikinkuuntelussa aikaan saamiin muutoksiin. Kutsuun saattoi vastata huhti–syyskuussa 2010 verkkolomakkeella sekä vapaamuotoisesti kirjeitse.⁸

Kasettimuistot-aineisto on tuottamistapansa vuoksi henkilökohtaista kerrontaa: muistelija (yleensä) yksin tietokoneen tai kirjepaperin ääressä kommunikoi keruukysymysten pohjalta. Mikäli kasettimuistelu olisi tapahtunut ryhmähaastatteluilla, kuten Diginuoret-aineiston tuottaminen, se sisältäisi luonnollisesti enemmän muistojen yhteistä rakentamista ja kokemusten ”valmista” vertailua. Toisaalta yksityiskohtaisimmat ja aistimellisimmat muistot olisivat saattaneet keskustelutilanteessa karsiutua. Ajallisen etäisyyden tähden varhaisnuoruutensa musiikin c-kasettien kautta kokeneet kirjoittavat toistuvasti myös varsin kriittisiä huomioita oman identiteettinsä kehitysvaiheista. Esimerkkinä toimikoon v. 1980 syntyneen kajaanilaisen naisvastaajan luonnehdinta varhaisten kokoelmakasettiensa sisällöstä: *”Lähinnä paskaa eli silloisilta ystävilta nauhoitettuja Techno @ Dance -kokoelmia ja muuta järkyttävää aineistoa”*.

Nykykuunteluaan pohtivilla varhaisnuorilla ei tietenkään ole vastaavanlaista etäisyyttä musiikilliseen maailmaansa. Varhaisnuoret ovat kuitenkin kiinnostava ikäryhmä tutkittaessa uudempien musiikkiformaattien merkityksellistämistä. He ovat usein ensimmäisten uuden formaatin omaksujien joukossa, ja elämänvaihe on ratkaisevan tärkeä vaikutteiden omaksumista ja myöhempiä kuuntelutottumuksia ajatellen (vrt. esim. Holbrook & Schindler 1989; von Feilitzen & Roe 1992). Varhaisnuorten eri musiikkiformaattien käytölle antamia merkityksiä lähdimme tutkimaan ryhmäkeskusteluin, jotta tutkimusmateriaalimme keskittyisi asioihin, jotka osallistujamme ottavat aiheesta keskusteltaessa itse esille. Lisäksi ryhmäkeskusteluilla voimme saada esille osallistujien omat tavat kertoa tutkittavasta aiheesta. Näiden esilletuominen on olennaista ollessamme kiinnostuneita siitä, miten merkityksellisyyttä ja tietynlaista yleisösuhdetta rakennetaan kertomuksissa. Keskustelujen pohjaksi osallistujat täyttivät viikon ajan päiväkirjaa musiikkilaitteiden käytöstään.

Keskustelujen tukena halusimme lisäksi käyttää visuaalisia aineistoja, jotta keskustelu ei rajoittuisi puheilmaisuihin. Osassa ryhmäkeskusteluja ryhmä teki yhdessä musiikkilaitteiden käyttönsä ”maailmankartan”, jolle päiväkirjan tapahtumat asetettiin ja johon keskustelun aikana lisättiin lisää elementtejä.

Diginuoret-aineisto tuotettiin kevään ja kesän 2010 aikana. Keskustelujen yhteydessä osallistujat täyttivät kyselylomakkeen, jossa iän ja sukupuolen lisäksi kysyttiin, mitä musiikinkuuntelulaitteita he käyttävät ja millä tavoin. Osallistujia oli yhteensä 29, ja sukupuolijakauma oli varsin tasainen (tyttöjä 15). Lähtään osallistujat olivat 11–12-vuotiaita, alakoulun 5. luokalla tai menossa 6. luokalle.⁹ Saadaksemme vertailukohtaa teini-iän alun ja yläkouluun siirtymisen toiselle puolen sijoittuvien nuorten näkökulmiin järjestimme neljä ryhmäkeskustelua viidentoista 7-luokkalaisten kanssa heidän musiikinkuuntelukäytännöistään. He myös täyttivät saman kyselylomakkeen kuin nuoremmat osallistujat. Tarkoituksenamme ei ole tehdä tilastollisia vertailuja eri-ikäisten välillä, vaan analysoida laadullisesti mahdollisia eroja suhtautumisessa musiikin kuuntelun ja jakamisen tapoihin.

Aineistoa analysoimassa

Olemme muodostaneet aineistojemme merkityksellistävää toimintaa koskevasta puheesta ja kirjoituksesta teemakokonaisuuksia aineistolähtöisesti. Tukeudumme aiempaan tutkimukseen musiikinkuunteluformaattien historiasta ja teknologian muokattavuuden merkityksestä sen arvostukselle.

Aluksi poimimme tahoillamme aineistoista keskeisimmät tutkimusongelmaan liittyvät ilmaisut. Metodina käytimme aineistojen laadullista sisällönanalyysia ja lähilukua. Laadullisessa tutkimuksessa analyysi on aina merkityksellisen toiminnan tutkimista ja merkityksen etsintää sosiaalisesti konstruoituneessa todellisuudessa (Alasuutari 1994, 21, 51), ja tätä kohden pyrimme materiaalia tarkastellessamme ja seuloessamme. Pitemmälle päästyämme vertailimme materiaalejamme keskenään. Päämäärämme oli hahmottaa käyttäjien ja teknologian välisen suhteen muotoutumista molempien vastaajaryhmien näkökulmista. Poimimiamme ilmaisia vertailemalla muodostimme erityiseksi tekemisen tapoja kuvaavia teemoja, joista keskeisimmiksi nostimme seuraavat: lahjoittaminen ja jakaminen, oma toimijuus ja tuottajuus sekä hankaluuden harmitteleminen ja (kasettiaineiston tapauksessa) nostalgisointi.

Erityiseksi tekemisen tavat

Molemmat käsittelemämme formaatit ovat siis käyttäjilleen edullisia hankittaessa ja käytettäessä. Tämä seikka ja se, että käyttäjä voi käsitellä tallenteitaan melko huolettomasti (verrattuna esimerkiksi vinyyleihin) voivat hyvinkin olla syitä bulkkijä lastenformaattileimoihin, mitä tulee c-kasetin ja myöhemmin kännykän käyttöön musiikin kuuntelussa. Seuraavassa käsittelemme löydöksiämme koskien sitä, millä

keinoin näistä leimoista irrottaudutaan tai miten niitä jopa hyödynnetään tehtäessä näiden formaattien käytöstä merkityksellistä. Nämä löydökset kertovat, miten helpokäyttöisestä massatuotteesta tehdään oman identiteetin osa ja miten sen avulla rakennetaan tietynlaista yleisösuhdetta.

Lahjoittaminen ja jakaminen

Muistan kuinka lukioaikainen poikaystäväni äänitti minulle kokoelmakasetin, jonka kappaleet kaikki käsittelivät rakkautta enemmän tai vähemmän. Jälkeenpäin olen tajunnut, että sen kauniimmin hän, sosiaalisesti erittäin estynyt teini, ei osannut tunteitaan minulle ilmaista. Nuo kokoelmakasetilla olleet kappaleet tuovat mieleeni vieläkin sen yhteisen, kuumen kesän. (Km 2010, nainen, Helsinki, s. 1969)

Kasetit soveltuivat tallennusominaisuutensa takia hyvin itse tehtyjen lahjojen antamiseen. Yllä siteeratun kaltaisia muistoja onkin Kasettimuistot-aineistossa runsaasti. Muistoissa painottuvat monipuoliset mahdollisuudet tunteiden esittämiseen, välittämiseen ja omakohtaiseen käsittelyyn. Ajallisesti avautuvana ilmaisumuotona musiikki pystyy myös palauttamaan kuuntelijansa mieleen siihen enemmän ja vähemmän tarkoituksellisesti nivotut merkitykset; sitaatissa etualalle nousee tuolloisen poikaystävän kanssa vietetty ajanjakso. Kaseteilla lahjoitettiin tai lainattiin sisältöjä runonlausunnasta arkipäiväiseen jutusteluun, rakkaudentunnustuksista äänikirjeisiin ja musiikkimaun laajentamisesta kalliiden uutuuslevyjen välittämiseen suljetun verkoston sisällä. Lahjoittaminen oli usein tarkoitushakuista; musiikin äänittäjä saattoi mittauttaa uuden tuttavuuden yhteensopivuutta itsensä kanssa kokoelmakasetilla, ja kasetista annetulla palautteella oli painoa ystävyyden mahdollisen etenemisen kannalta.

Kasettimuistot-aineiston vastaajat käyttävät sanaa ”kokoelma” lähinnä viitatessaan itse laadittuihin kokoelmakasetteihin. He eivät siis tarkoita termillä musiikkitalenteita sisältävää arkistoaan (kuten rinnakkaismerkityksessä ”levykokoelma”) tai kaupallisia kokoelmia, joita sai hankittua valmiina tallenteina. Itse tehty ja usein lahjaksi annettu kokoelmakasetti on muiden merkitystensä ohella dokumentti itse prosessista, jossa ”yleisöön” kuuluva musiikin kuluttaja vaihtaa roolia tuottajaksi. Tässä roolissaan hän suunnittelee ja toteuttaa tallenteen yhden tai useamman henkilön muodostamalle rajatulle yleisölle. Tallenteiden yksilöllistäminen – teknologian muodon modifioiminen – itse koostetun sisällön ja uniikisti luotujen kansien avulla on kasettimuistojen eräs ratkaisevan tärkeä juonne. Käyttäjän tekemä tai häntä ajatellen tehty auditiivinen tai graafinen kytkös saattoikin viitata mitä erilaisimpiin tasoihin musiikkikulttuurissa, muualla populaarikulttuurissa tai sosiaalisessa verkostossa.

Omien äänitysten välityksellä oli siis otollista lähettää tunnepitoiset viestit, joilla laatijan oli tarkoitus tehdä tietynlainen vaikutus vastaanottajaan. Käytäntö vertautuu suoraan yksityiskirjeiden rooliin (vrt. Keskinen 2005, 12). Pinnalta katsoen spontaani, henkilökohtainen viestintä on yksityiskohtaisemmin tarkasteltuna hyvinkin tarkasti

säänneltyä ja koodattua toimintaa. Kasettikyselyn aineistossa kokoelmakasettien tekoa luonnehdittiin muun muassa ”herkäksi puuhaksi” (Km 2010, mies, Lahti, s. 1981) ja ”kuningaslajiksi” (Km 2010, mies, Tampere, s. 1959). Oikein laaditun lahjan tekeminen vei aikaa ja vaivaa, jota oikeanlainen lahjan vastaanottaja osasi myös arvostaa. Kulutustutkimuksessa luova ja itse tekevä kuluttaja (*craft consumer*)¹⁰ nähdään yhtenä tärkeänä kuluttajatyypinä, jota motivoi halu aktiiviseen oman persoonan toteuttamiseen ja näytteille asettamiseen. Räättälöidyillä musiikkitalenteilla viestiminen voidaan hyvin nähdä myös tämäntyyppisenä kuluttamisen tapana, vaikka emme tässä voikaan syvemmin paneutua käytännön kulutustutkimukselliseen puoleen.

Viekö digitalisoituminen jotain olennaista myös mahdollisuudesta tehdä musiikkikappaleiden jakamisesta merkityksellinen lahja? Voisi arvella, että ainakin edellä mainitut tutkijat Yochim & Biddinger (2008), Rothenbuhler & Peters (1997), McCourt (2005), Beer (2008), Kibby (2009) ja Sterne (2006) uskoisivat näin. Ongelmana on tietysti lahjan aineettomuus, jota on käsitelty myös muiden digitaaliteknologioiden kuin tallenneformaattien kohdalla. Taylor ja Harper (2002) tulkitsivat tekstiviestien lähettämistä ja tallentamista vastavuoroisuutta vaativana lahjanantona. Lahjan merkitystä vaihdantatalouksissa käsittelevän antropologian klassikon Marcel Maussin (1999[1923]) mukaan varhaisissa vaihdantatalouksissa lahjan saajaa seurasi lahjan mukana sen henki, *hau*. Lahjan antamisella esineestä tehdään erityinen, siihen liitetään sen hau. Hau ajoi lahjan saajaa antamaan vastalahjan. Tämän voidaan katsoa olevan vertauskuvallinen esitys myös nyky-yhteiskunnissa tunnetusta lahjoihin liittyvästä vastavuoroisuuden velvoitteesta.

Musiikkitiedostojen jakaminen voidaan ymmärtää lahjanannon sääntöjen alaisena käytäntönä, kuten Håkansson ym. (2007) huomasivat testatessaan kehittämäänsä musiikkitiedostojen jakopalvelua. Koekäyttäjät eivät halunneet jakaa tiedostojaan vieraiden kanssa, sillä tällöin heille olisi säilytetty vastavuoroisuuden velvoite. Tässä mielessä biteissäkin voi sanoa vielä tulevan mukana saadun esineen hau. Tuttujen kanssa vastavuoroisuus oli helpompi hoitaa, muun muassa koska heidän mieltymyksensä tunnettiin, ja heidän kanssaan musiikkitiedostoja jaettiin mieluusti. C-kasettien tapauksessa kuunteluformaatin matala arvostus on myös lisännyt ja laajentanut jakamista, kuten muuankin kasettimuistelija huomauttaa: ”Kasetteja tuli helpommin ja huolettomammin lainattua kuin äänilevyjä, niillä kun ei ollut sellaista arvoa ja statusta kuin vinyyleillä” (Km 2010, mies, Lahti, s. 1959).

Oma musiikkikokoelma toimii yhä tutustumisen välineenä. Diginuoret-aineistossa tämä tuli esiin erityisesti sellaisessa tapauksessa, jossa liikkeellä ollessakin voi vertailla musiikkimakuja ja mahdollisesti jakaa tiedostot myöhemmin:

Haastattelija: Mitkä sun mielestä on isoimmat erot kännykän ja ipodin (mp3-soitin) välillä? Poika, 10: Tässä [kännykässä] tulee sillai et jos ottaa tän pois ni sit kuuluu se ääni kaiutimest mut täst [mp3-soittimesta] ei. Jos halua näyttää kaverille jonkuu biisin ja ei jaksa antaa kuuloketta sille. Se näyttää sen et mistä mä tykkään ja sit voi kysyy silt et tykkääks se tästä. Sit voi saada uusii kavereita. Ku mä olin leirille menos bussissa ni mä sain sieltä. (Dn 2010)

Musiikkiin kohdistettu yhteinen ”tykkääminen” ja sen toteaminen keskinäisessä kommunikoinnissa merkitsi kasettiajan nuorille mahdollista uuden ystävyysuhteen alkua, ja merkitys on nähtävästi säilynyt digitaalisten musiikkitiedostojen aikaan. Digitaalisuus ei siis välttämättä poista musiikkitalenteiden merkitystä lahjojen vaihdon ja sitä kautta sosiaalisten suhteiden rakentamisen välineinä. Mutta kuten musiikin keräilyssäkin, digitalisoituminen varmasti muuttaa käytänteitä, joilla samoja asioita toteutetaan.

Lahjoittaminen on siis yksi keino tehdä merkityksellinen musiikkiformaatista, joka muuten saatettaisiin mieltää vain neutraaliksi säiliöksi. Analysoidessamme varhaisnuorten keskusteluja huomasimme, että osallistujat toivat useasti keskusteluun musiikin jakamisen. Osallistujamme kuvailivat monia eri keinoja jakaa musiikkitiedostoja. Niiden siirtäminen kännykällä bluetoothin avulla tuli esille useimmin. Osallistujamme ottivat esille myös tietokoneella jakamisen. Tällöin itse tiedosto tai linkki siihen jaetaan pikaviestimellä, tai vaihtoehtoisesti tiedosto siirretään suoraan koneeseen ulkoisesta tallennuslaitteesta, kuten USB-tikusta. Kuten alussa totesimme, mp3 on kertakaikkinen Adornon painajainen helppoa jaettavuudessaan ja periaatteessa rajoittamattomassa saatavuudessaan. Tästä huolimatta osallistujillamme on keinoja tehdä lahjasta sen saajalle merkityksellinen.

Musiikkikappaleiden omistaminen toiselle henkilölle on myös Diginuoret-aineiston mukaan merkittävä erityiseksi tekemisen tapa. Käytännössä tämä tarkoittaa usein tiedostojen jakamisen rajoittamista: musiikkia vaihdetaan vain tiettyjen ihmisten kanssa. Osallistujamme kertoivat jakaneensa musiikkitiedoston usein bluetoothin välityksellä, jolloin molempien on täytynyt vastavuoroisesti hyväksyä tiedoston siirto kännykästä toiseen. Tähän tapahtumaan oletamme lähes poikkeuksetta sisältyvän myös kasvokkaista vuorovaikutusta, jota osallistujamme myös kuvasivat haastatteluissa. Osallistujistamme seitsemän oli viimeksi hankkinut musiikkia kuunneltavaksi omalla laitteellaan bluetoothin kautta. Vastaajamme eivät tuoneet esille internet-pohjaisten vertaisverkkojen merkitystä hahmottaessaan omaa musiikki-maailmaansa paperille.

Tulkitsimme bluetoothin tai pikaviestinten kautta jakamisen erääksi keinoksi tehdä erityistä musiikista, joka periaatteessa on rajattomasti saatavilla. Pikaviestimissä voi jakaa yksityisesti kontaktistalla oleville ihmisille linkkejä musiikkikappaleisiin palveluissa, joissa musiikki on kuunneltavissa. Haastateltaviemme keskuudessa suosituin linkkiviittausten paikka oli videoiden jakamiseen tarkoitettu YouTube. Pikaviestinten välityksellä osallistujamme jakavat tiedostojakin, vaikka he kommentoivat, että latausnopeus ei vertaisverkkoihin verrattuna ole kehuttava. Pikaviestinkontaktien suurta määrää ei korosteta. Päinvastoin puhutaan niistä muutamasta, joiden kanssa musiikkitiedostoja vaihdetaan. Alla oleva kuva esittää haastateltavan kahta ystävää, joiden kanssa hän jakaa musiikkitiedostoja pikaviestimen (Messenger) välityksellä. Haastateltavalla on pikaviestimessään 71 kontaktia, mutta tiedostoja hän jakaa käytännössä ainoastaan näiden kahden kanssa.

Havaitsemme aineistostamme myös pidemmälle menevän erityiseksi tekemisen keinon. Osallistujamme rajoittavat sitäkin, keiden kanssa jakavat tiedostoja kännykästä kännykkään.

Mä oon saanu yhelt mun kaverilt jota kukaan [ei tunne], joka asuu niinku (toisessa kaupungissa), mä oon saanu silt vaik jonkuu, jonkuu pelin tai jonkuu kappaleen. Sit se on nykyään niinku kaikilla. Sit mä en aina haluu lähettää koska sit se ei oo yhtään erikoinen enää. Mä en nykyään enää hirveesti lähetä. (Dn 2010, poika, 11 v.)

Kun musiikki- ja muut tiedostot leviävät tietoverkoissa helposti ja saavuttavat suosiota vaihdettaessa niitä kasvokkain tietyssä kaveripiirissä, on käyttäjän siis itse aktiivisesti rajoitettava tietyn tiedoston jakamista halutessaan säilyttää sen omana, erityisenä juttuna. Tiedosto joka on ”kaikilla” ei ole erikoinen; se ei enää ole kulttuurista pääomaa. Jakamisen rajoittaminen voi kuitenkin aiheuttaa ristiriitilanteita, jollaista haastateltavamme kuvaa alla olevassa otteessa:

Kuva 1. Kaverit, joiden kanssa jakaa musiikkia pikaviestimessä (Dn 2010, poika, 11)

Haastattelija: Kysyyks aina sit silt toiselta, just kavereilta tai isoveljeltä?

Tyttö, 11 v: Joo se sanoo et mä oon saanu uuden laulun, tai biisin, ja si, tai sit kysyy et onks teillä jotain, Black Eyed Peas tai tämmöstä.

H: Onks sit ihmiset et joo!

T11: Joo jotkut sanoo et eeei mä en saa lähettää ku mun kaveri sano et mä en saa antaa tätä sulle. Et aina (omii) ettei ikinä saa sitä. Et pitää itse hommata se, jotenki --. (Dn 2010)

Tulkitsemme haastateltavien kertomuksista, että musiikkikappaleiden jakamisen rajoittaminen on olennainen osa musiikin tallennemuotojen merkitykselliseksi tekemisestä. C-kasettien kohdalla merkityksellisyyttä työstettiin lahjoitettaviin fyysisiin formaatteihin valitsemalla itse sisältöjä kokoelmakasetteihin ja muokkaamalla kasetin ulkomuotoa. Kun vertaamme näitä keinoja mp3-tiedostojen kanssa toimivien keinoihin, huomaamme että säiliöteknologiaksi ymmärretty tallennusmuoto on itsessään merkityksellinen artefakti siinä, miten sitä työstämällä muokataan ihmisten välisiä suhteita. Tämä havainto tukee aiempien tutkimusten löydöksiä siitä, että digitaalisten formaattien kohdalla käyttäjillä on uusia keinoja liittää teknologia osaksi ihmissuhteitaan.

Mp3:n kohdalla ei ole samalla tavoin mahdollisuutta työstää tallennemuodon ulkoasua ja lahjoittaa ainutlaatuista fyysistä artefaktia toiselle – tallennemuoto itsessään ei ole ainutlaatuinen. Varhaisnuorten haastatteluissa ei käynyt ilmi, että he jakaisivat soit-

tolistoja kuten Kibbyn (2009) tutkimuksessa. Haastatteluaineistosta kuitenkin tulkitsemme, että heillä on omat keinonsa tehdä periaatteessa rajattomasti tietoverkoista saatavilla olevasta ja kaveripiirissä nopeasti leviävistä musiikkiedostoista erityisiä.

Oma toimijuus ja tuottajuus

Sekä c-kaseteille että digitaalisille tallennemuodoille ominaista on mahdollisuus käyttää niitä muunkin kuin musiikin tallentamiseen. Kasettien tuomat mahdollisuudet liittyvät Kasettimuistot-aineiston mukaan henkilökohtaiseen kasvuprosessiin ja pysyvät elävinä muistoissa. Tämä pätee erityisesti 1960–70-luvuilla syntyneiden antamiin vastauksiin. Kysymys on yhtäaikaisesta ja aktiivisesta kuluttajuudesta ja tuottajuudesta: molempiin puoliin liittyviä käytäntöjä on aineistoon kirjoitettu runsain mitoin.

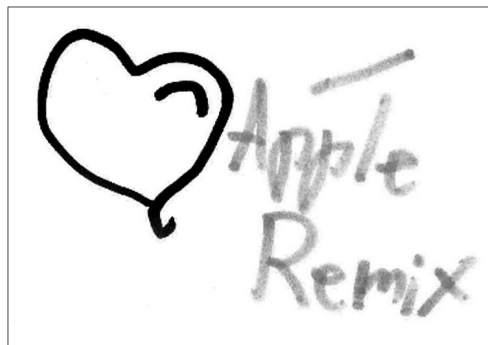
Varsin nuoristakin kuuntelijoista tuli c-kasetin myötä oman äänellisen maailmansa valtiaita. Kasettinauhurien toimintojen käyttö muistetaan helppona, ja tuloksina oli tallenteita, joilla teknologiaa haastettiin ennakkoluulottomasti ja musiikkia muunneltiin surutta.

LP:Itä äänitettiin vain parhaat palat kasetille, harvoin koko pitkäsoittoa. Jopa kappa-leesta saatettiin osa feidata pois, kuten Eric Claptonin Laylan pitkä soolo. (Km 2010, nainen, Imatra, s. 1976)

...teinivuosien erojen jälkeisiä itkuja Roxetten "It must have been love" -tahtiin (äänitin sen monta kertaa peräkkäin yhdelle kasetille, että samaa biisiä riitti koko itkulle...) :)! (Km 2010, nainen, Lahti, s. 1977)

Niin kutsuttu kasettisukupolvi onkin ensimmäinen musiikkia aktiivisesti tallentamaan tottunut ikäryhmä.¹¹

Kasettikyselyn ennalta odottamattomia sivutuloksia olivat tietokonepelien tallentamisen ja jakamisen tiheä muistelu sekä todisteet kasettiharrastuksen jatkumisesta aktiivisena monilla vastaajilla. Tähän ovat verrattavissa diginuorten puhe ja piirrokset kännykästä kännykkään vaihdettavista peleistä, kännykän teemoista ja soittoäänistä, omista äänityksistä sekä netissä sekä kännyköissä kiertävistä "pilailujutuista". Haastattelijan aikaan suosittu "pilailujuttu" eli yhdenlainen internet-meemi¹² oli "olen omena" -kappale, jonka remix-version eräs osallistujamme piirsi kartalleen:

Kuva 2. Kännykällä jaettu musiikkiedosto (Dn 2010, tyttö, 5.luokka)

Oman elinympäristön itse valittujen äänten tallentaminen oli valtaosalle kasetti-vastaaajista alkuvaiheen kokeiluvaihe ja suuri silloinen innostus. Aineistoon on kirjoi-tettu runsaasti kokeiluja, joissa oma ”yleisöys” vaihdetaan ääniteknikon, radiotiskiju-kan, kuuluttajan, kuunnelmantekijän tai vastaavan ”sisällöntuottajan” rooliin.

...12-vuotiaana ... ostin ikioman Crown-kasettinauhurin ja rakensin monimutkaisen sala-kuuntelu- ja salaäänitysjärjestelmän kotiin. (Km 2010, mies, Helsinki, s. 1966)

...pidin myös pikkuveljelleni levyraadia (siis lauloin itse), jonka nauhoitin. Nauhoituksista kuuli, kun veli alkoi kyllästyä ja yritti karkuun, mutta pistin hänet ruotuun, ja lauloin entistä kovempaa. (Km 2010, nainen, Sonkajärvi, s. 1970.)

Toisilla roolin omaksuminen kuitenkin ulottui pitemmälle ja johti ammatinvalin-taan tai elämän mittaiseksi harrastukseksi. Alla poikkeuksellisesti ote hiukan vanhem-man kasettimuistelijan tekstistä, joka tuo esiin välähdyksen eri sukupolvien erilaisista käyttökiinnostuksista.

Mutta kun minä käsitin sen, että kasetille voi taltioida myös erilaisia tapahtumia, niin minä innostuin nauhoituksesta kovasti, ja olen ikikiitollinen siitä, että innostuin. Minun nauhoituspuuhani alkoi varsinaisesti vuonna 1976, jouluna, jolloin laitoin tuon poikien v. 1975 saaman kasettinauhurin olohuoneessamme olevan joulukuusen alle, taltioimaan silloista perheemme joululahjojenjakotilaisuutta... [M]usiikkia tärkeämpinä pidän niitä kasettinauhoja joille olen nauhoittanut monenlaisissa tilaisuuksissa ja tilanteissa olleita tapahtumia tallelle. (Km 2010, nainen, Helsinki, s. 1936)

Kasettitekniologia oli tässä tapauksessa hankittu perheen nuorisolle, joka alkuin-nostuksen jälkeen ei osoittanut kestäväää kiinnostusta sovittaa musiikin tallentamista tai kuuntelua oman elämänsä kontekstiin. Poikien äiti kuitenkin tarttui muistamisen apukeinona arvostamaansa tallennusominaisuuteen ja kehitti siitä itselleen merkityk-sellisen tavan luoda omaa ja perheensä ”mikrohistoriankirjoitusta”. Tätä sivujuonnetta onkin pidettävä tärkeänä yksityiskohtana helposti liikuteltavien, jopa huomaamatto-mien c-kasettilaitteiden avaamissa mahdollisuuksissa. Arjen ja juhlan ääniä on talti-oitu kaseteille, joilla ne säilytetään joko enemmän tai vähemmän säännöllistä kuun-telemista tai tulevia ”aikamatkoja” varten. Erityistä painoa arkisetkin äänitteet saavat muisteluissa silloin, kun äänitteellä esiintyvät henkilöt ovat ehtineet kuolla. Kuoleman rajan taa kurottaminen onkin nostettu esiin äänitallenteen erityisenä kykynä ja etuna jo tallennusteknologian alkuaikoina (Sterne 2003, 294, 308).

Varhaisnuorten haastatteluaineistossa osallistujat toivat myös esille omien tallen-nusten tekemisen kännykällä, ei aina myönteisessä valossa:

Joillakin on semmosii ihan tyhmii mis ne puhuu ja, sit ne on semmosii tyhmii äänii, ja sit ne huutaa ja kaikkee. (Dn 2010, tyttö, 11 v.)

Nuorten näkemykset oman äänellisen ympäristön tai ilmaisun tallentamisesta olisivat erittäin mielenkiintoinen jatkotutkimuksen kohde. Diginuoret-aineistossa on yllä siteeratun kaltaisia viitteitä tallennusominaisuuksien käytön merkityksistä, mutta niistä ei voi vielä muodostaa yksiselitteistä tulkintaa formaatin soveltamisesta tämän-tyyppisiin tarkoituksiin. Tallennuskapasiteetin pienuudesta johtuen näemme nuorten omien taltiointien säilymisen haasteellisena. Kasettia ja mp3:a vertaillen voisi arvella, että itse äänitteen pysyvyys on korvautunut esteettömällä ja loputtomalla leviämällä tietoverkoissa.

Hankaluuden harmitteleminen ja nostalgisointi

Kuten minkä tahansa teknologisen vaiheen ja formaatin kohdalla, käyttäjät kommentoivat luonnollisesti myös puutteita tekniikan toimivuudessa. Kasettien kohdalla käyttäjät ärsyttivät pitkälti tekniset tuhot, kuten nauhan sotkeutuminen soittimen sisään, katkeilu ja äänenlaadun heikkeneminen. Kuvaukset näistä toistuvat vastauksissa kerta toisensa jälkeen. Kuva ei kuitenkaan ole yksioikoinen. Käyttäjän oma aktiivisuus ja nokkeluus saattoivat vielä kasettitekniikan aikana riittää pitkälle ja tarjota hallinnan ja pystymisen kokemuksia:

C-kasettien tekninen yksinkertaisuus oli mukavaa. Kun ruuvasi kotelon auki, pystyi selvittämään solmuun menneen nauhan tai katkaisemaan osan pois ja kiinnittää jäljellejääneen pätkän toimivaksi. (Km 2010, mies, Joutseno, s. 1969)

Kasetti näyttäytyy materiaalissa myös käyttäjänsä kanssa ”kauniisti vanhenevana” formaattina – tämä juonnehan puuttuu digiajasta miltei täysin. Digitalenne joko toimii tai ei toimi – se ei kulu vähitellen, muistuttaen omasta ja käyttäjänsä iästä ja menneisyydestä. Kasettimuistoissa virheiksi tai puutteiksi miellettyjä läpikuulumisia, lipsahduksia tallentamisissa tai ”vouvaamisia” muistellaan aikojen päästä jopa hellyydellä.

Oli aivan mahtavaa löytää omia nauhoituksia mökiltä pari kuukautta sitten. Aikoinaan piloille mennyt nauhoitus, jossa kuului taustalla äidin toimet keittiössä ja keskusteluni siskon kanssa tuntui nyt niin kotoisalta. Myös tuttuun radioäänten puhe nauhoitusten lomassa oli jotenkin herkistävää. (Km 2010, nainen, Joensuu, s. 1977)

Vastaaja huomaa tässä menneen arjen nostalgisoituneen. Se, mikä vuosikymmeniä sitten kismitti ”piloille menneessä” tallennuksessa sen äänittänyttä nuorta joka kuulutelukerralla, on nykyhetkessä herkistävä kokemus ja äänitteen arvokas (ehkä arvokain?) osa.

Odottamaan joutuminen on yhteinen ärsyyntymisen aihe, joka ulottuu yli kolmen vuosikymmenen aikaeron. Kasettiajalta käyttäjien mieleen on jäänyt erityisesti nauhojen kelautumisen kärsimätön odottelu. Kelaamiseen liittyvät useat muutkin negatiiviset muistikuvat: nauhan ja kalliiden paristojen kulumisen, kasetin päättävien tyh-

jien nauhanhätien ärsyttävyyttä sekä vaikeus paikantaa haluttu kohta, mikä ei täysin poistunut nauhalaskureidenkaan myötä. Kaiken kaikkiaan kelaus oli väistämätön mutta turhauttava piirre muuten käyttäjätasoisena pidetyssä teknologiassa. Se kuitenkin inspiroi käyttäjien omia ratkaisuja, jotka tuottivat tyydytystä vielä muisteltaessa. Esimerkkejä tällaisista ovat omat äänitetuotokset, joiden aikalaskelmat osuivat aivan kohdilleen (sisällön kesto ja nauhan tallentavan osan pituus vastasivat tarkalleen toisiaan) ja paristoja säästävä kelauskynä (kulmikasprofiilinen lyijykynä, jolla kasettia vinosti pyöritettiin nauhan kuljettamiseksi haluttuun suuntaan).

Digitaalisten tallenteiden kohdalla fyysinen kestävyys ei tunnu huolestuttavan – kappaleethan voi löytää nopeasti uudelleen. Fyysiselle kulumiselle ja tuhoutumiselle on silti vastinpari mp3-tallennesuhteessa: tallennuskapasiteetin rajallisuus, jota osallistujamme harmittelevat erityisesti kännyköiden kohdalla. Uusien kappaleiden tieltä on poistettava toisia. Hidas lataaminen ärsyttää samoin yhä edelleen. Erotuksena c-kasettimuistoihin löysimme haastatteluissa digitaalisen musiikin kuvauksista harmittelun, joka liittyi kuunteluun ja jakamiseen tarvittavan infrastruktuurin monimutkaistumiseen. Tämä tuli esille erityisesti kysyttäessä kännykän käytön eduista ja haitoista musiikin kuuntelussa.

Osallistuja 1: Kännykäl se on ainaki helppoo.

O2: Siin menee paljo vähemmän aikaa.

O3: Tietokoneel se on kauheet säätämist. Kännykäl sä voit vaa lähettää sen bluetoothilla. Se on paljo helpompaa.

(Dn 2010, Ryhmähaastattelu, 5. luokka.)

Vaikka kannettavissa tietokoneissakin on useimmin bluetooth-vaihdon mahdollisuus, osallistujamme kokevat väliin tulevan laitteen hankalaksi. Kännykkäkään ei ole täydellinen musiikinkuuntelun väline osallistujiemme näkökannalta, sillä se vaatii laitteiden teknisen yhteensovittamisen lisäksi edellä mainitun molemminpuolisen vaihdon.

H: Onkse helppo sillai bluetoothil lähettää toiseen kännykkään?

Tyttö, 11: Joo. Jos sen osaa. Mut ei se muuten oo. Ja sit se pitää, aina kysy joltain. Et voiks se ite lähettää sulle. Jos se osaa ja mä en osaa. Mä osaan kuiteski, jos se ei osais.

H: Ja sit sä näät et, jos ei joku osaa ni sit sä voit vaik näyttää.

T, 11: Mut sit se on vaikeet ku mul on Samsung ja toisel on Nokia, sit se on eri systeemi.

Emmä silloin osaa selittää. (Dn 2010)

Kuten Bulkkitavaraa-luvussa totesimme, c-kasettitekniikka standardoitiin hyvin varhain ja kattavasti. Todennäköisesti tästä johtuen muistelijat eivät maininneet lainkaan vaikeuksia c-kasettinauhureiden perustoimintojen käyttämisessä eivätkä yllä siteeratun kaltaisia osaamiseen tai muiden opastamiseen liittyviä seikkoja. Päinvastoin: omia nauhoituksia muistettiin tehdyn vaivatta hyvin varhaisessa ikävaiheessa, eräässäkin vastauksessa jo kolmevuotiaana (Km 2010, nainen, Rovaniemi, s. 1989). Voidaankin

tulkita, että teknologiset yhteensopivuusongelmat harmittavat Diginuoret-aineiston vastaajia ainakin osittain perustelluista syistä.

C-kasettien käyttäjien muistoissa havaitsemme jo tiettyä lämpöä tallennemuotojen käytön hankaluuksia kohtaan. Nuorille mp3-tiedostojen kuluttajille vastaavat harmit ovat tätä päivää. Digitaalisten muotojen kohdalla vanheneminen ilmenee sisällön ja laitteen epäyhteensopivuudessa, eli tiedostoa ei voi enää soittaa tietyllä välineellä tai siirtää laitteesta toiseen. Tätä vanhenemisen pohdiskelua emme varhaisnuorten keskusteluissa vielä havainneet. Yhteensovittamisen merkitys näkyi ennemmin siinä, että suoran bluetooth-vaihdon helppoutta korostettiin. Tulkitsemme molempien formaattien kohdalla, että tallennemuodon onkin oltava tietyllä tapaa hankala ollakseen merkityksellinen. Tallennemuodon käyttäjä luo sen kanssa tiiviimpää suhdetta voittaessaan käyttöhankaluuksia. Hankalan tallennemuodon käyttäjänä pysymistä on vaikea selittää muulla kuin henkilökohtaisesti koetulla merkityksellisyydellä.

Ne käytännöt, jotka c-kasettien kanssa ovat turtumiseen saakka arkistuneet, saivat kiehtoviakin sävyjä monilla – ei suinkaan kaikilla – vastaajilla. Kun digiteknologiasta puuttuu edellä mainittuja vaivalloisuutta lisääviä piirteitä, entiset kasetinkäyttäjät saattavat jopa kaivata niitä osallistavina ja ”inhimillisinä”. Kaipaus ja siihen olennaisina liittyvät musiikilliset muistot ovat yhteisen muistin rakennusaineiksi. Tällainen jaettu muisti rakentuu kertomisen, neuvottelun ja keskustelun kantamana prosessina, joka itsessään on tärkeämpi kuin sen lopputulos (vrt. van Dijck 2006, 370). Edellisessä jaksossa näimme, että hankaluutta harmitellaan yhtäläillä uusien teknologioiden kohdalla, usein liittyen infrastruktuurin monimutkaistumiseen. Tämän voittamiseksi keksitään ovelia keinoja, kuten bluetoothin suosiminen johtosotkun päihittämiseksi, tai tiedostojen siirtäminen USB-tikulla hitaiden verkkoyhteyksien ohittamiseksi. Tämän päivän haastatteluaineistoista on vaikea sanoa, mitkä aikanaan päätyvät nostalgisoiduiksi rutiinikäytännöiksi digitaalisten formaattien kohdalla.

Kasettiaineiston pohjalta päättelemme kuitenkin, että digitaalisten tallennemuotojen kohdalla saamme ehkä tulevaisuudessa kuulla nostalgisia tunnustuksia siitä, miten oltiin sosiaalisia musiikin suhteen vaihtamalla tiedostoja bluetoothin välityksellä tai lähettelemällä linkkejä toisille. Tai miten hankalaa toisaalta oli odotella hidasta latautumista tai tuskastella eri laitteiden huonoa yhteensopivuutta. Tallennemuodon maine massaformaattina hälvenee, kun siihen liitetään vaivannäköä, sekä muistoja musiikin työläästäkin jakamisesta. Tämän voimme tutkimuksemme perusteella olevan yhteistä sekä c-kaseteille että mp3-formaatille.

Muuttuvat ja jaetut merkityksellistämisen tavat

Musiikkiteollisuuden yleisösuhteiden myllerryksiä käsittelevissä tutkimuksissa tallennemuotojen merkitystä on lähestytty lähinnä keräilyn näkökulmasta. Muokattavien ja jopa periaatteessa rajattomasti saatavilla olevien tallennemuotojen suosiota on ihmetelty, ovathan ne malliesimerkkejä Adornon paheksumasta massakulttuurista. Tässä artikkelissa lähdimme säiliöteknologioiden ajatuksesta painottaen sitä näkemystä,

että säiliötkään eivät ole neutraaleja. Tarve merkityksellistää omia kulutusvalintoja ei koske ainoastaan keräilijöitä, vaan näemme sen pätevän yhtäläillä arkipäiväisissä suhteissa artefakteihin. Huomasimme varhaisnuorten haastatteluissa ja suomalaisten c-kasettimuistoissa sekä yhteneväisiä piirteitä että digitaalisuuden mukanaan tuomia uudenlaisia tapoja merkityksellistää omia arkipäiväisiä suhteita tallennemuotoihin.

Mitä tämä merkityksellistävä toiminta käytännön tasolla siis on? Tekniikan hankaluutta harmitellaan digiaikanakin, vaikka erilaisella vivahteella: harmittelu liittyy useammin laitteiden monimutkaiseen infrastruktuuriin kuin tallennemuodon fyysisiin piirteisiin. Molemmissa tapauksissa uskomme, että massaformaattista saadaan merkittävä hankalaksi kokemisella: merkityksettömän asian hankala käyttö tuntuisi järjettömältä. Jotkut vastaajista myös sanovat asian suoraan yhdistäen nämä kaksi kokemusta: *”C-kasetit olivat rakkaita, koska niiden käytössä piti nähdä vaivaa”* (Km 2010, nainen, Helsinki, s. 1977). Molempien tallennemuotojen kohdalla havaitsimme myös oman toimijuuden liittämistä tallenteisiin sekä tallenteiden liittämistä muuhun kuin musiikkiin. C-kasettimuistoissa tärkeässä osassa olivat sisältöjen muokkaaminen omien nauhoitusten tai musiikkikokoelmien muodossa. Tämän päivän suomalaisten varhaisnuorten kohdalla omaa toimijuutta edustavat kännykän käyttäminen omien tallennusten tekemiseen ja jakamiseen, sekä verkottuneisuuden kekseliäät käytöt, kuten sosiaalisissa ympyröissä kiertävät internet-meemit.

Digitaalisten medioiden kohdalla havaitsimme myös uudenlaisia merkityksellistämisen tapoja. Näitä ovat erityisesti jakamiseen liittyvät käytännöt. C-kasettien muokkaaminen persoonallisiksi, käyttäjänsä näköisiksi lahjoiksi tarjoutui luontevasti tallenteiden esinemuodon kautta. Koska digitaalisten formaattien fyysistä olomuotoa on vaikeampi muokata kuin c-kasettien, tutkimukseemme osallistuneet varhaisnuoret tekivät mp3-tiedostosta merkityksellisen digitaalisena lahjana, eli siirtämällä tiedoston henkilökohtaisesti kännykstä toiseen tai yksityisesti linkkinä pikaviestimen välityksellä. Tallenteesta tehtiin erityinen myös kieltäytymällä sen jakamisesta. Oma toimijuus ja tallenteiden liittäminen muuhun kuin musiikkiin toki limittyy jakamisen käytäntöihin. Erityistä näissä kuitenkin on, että sisältöjä tai niiden merkityksiä on luotu itse, kuten haastateltavien esille tuoma ”olen omena” -meemi.

Merkityksellistämisen tapojen muutosta seuraamalla voimme ymmärtää paremmin, miten muutokset teknologioissa vaikuttavat tapoihimme liittää (musiikki)teknologioiden käyttö identiteettimme rakentamiseen ja luoda oma suhde tuotteisiin. Artikkelimme käsitteli tapoja merkityksellistää musiikin tallennemuotoja niiden usein ensimmäisten käyttöönottajien eli varhaisnuorten keskuudessa ja varhaisnuoruudessa. Vaikka aineistomme tarjoaa sekä ajallisesti että materiaalisuuden suhteen laajan näköalan tallennemuotojen merkityksellisyyden rakentumiseen, rajoittuu se suomalaisiin tallennemuotojen yleisöihin, ja Diginuoret-aineiston kohdalla pääkaupunkiseudulle.

Artikkelillamme tuomme kuitenkin esille merkityksellistämisen tapoja, jotka mahdollisesti ovat laajemmaltikin jaettuja yhteyksissä, joissa ihmiset joutuvat jollain tavoin määrittelemään suhteensa massaformaatteihin. Tällaisten merkityksellistämisen tapojen yleisyyttä lähtisimme jatkossa tutkimaan olettaen, että yleisyys ei vält-

tämättä rajoitu vain tapojen esiintymisen tiheyteen. Voivatko samat teemat mahdollisesti olla löydettävissä laajemmaltikin tutkittaessa oman identiteetin ja yleisösuhteen rakentamista eri artefakteihin – erityisesti silloin, kun artefaktin kulttuurinen arvostus on matala?

Kiitokset

Tutkimus on osa Suomen Akatemian rahoittamaa Musiquitous-projektia (www.musiq.fi). Suuret kiitokset tutkimukseen osallistuneille, kollegoillemme projektissa sekä artikkelin aikaisempia versioita kommentoineille nimettömille arvioijille.

Viitteet

- 1 Radionkuuntelun kohdalla samansukuista tutkimusta on olemassa (ks. esim. Ruohomaa 2003, Niemelä 2006). Laajemmin musiikintutkimuksen piirissä yleisöjä ja yleisösuhdetta on toki tutkittu runsaastikin. Ymmärrettävistä syistä yleisöys on musiikintutkimuksessa pitkälti viitannut elävää musiikkia (yhdessä) kokevaan yleisöön tai toisaalta välittävien audiovisuaalisten teknologioiden – kuten musiikkivideon tai -elokuvien – yleisöihin.
- 2 Saunio 1977.
- 3 Lastenhuoneissa epäilemättä näkyi cd:nkin valtakausi 90-luvun puolivälissä, jolloin cd-levyt veivät markkinoita vinyyleiltä ja kaseteilta (IFPI 2010). Vaikka cd:nkin voi ajatella ”säiliöteknologiaksi”, jätämme formaatin tutkimuksemme ulkopuolelle. Cd eroaa tarkastelemistamme formaateista sisällön muokattavuuden suhteen, mikä merkityksellistämisen kannalta on olennaista.
- 4 Vastaajista kymmenen (10) on viimeksi soittanut tallennettua musiikkia nimenomaan kännykällä. Seuraavina tulevat tietokone (N=7) ja mp3-soitin (N=6).
- 5 Osallistujistamme 22 oli viimeksi jakanut musiikkiedoston siirtämällä sen kännykästä toiseen. Kolme osallistujaa oli lähettänyt linkin musiikkiedostoon netin välityksellä, ja cd:n oli kopioinut tietokoneen avulla yksi vastaaja.
- 6 Muistitietokeruuseemme osallistuneiden joukossa on jo 1920-luvulla syntyneitä, joten näköalat kasettiteknoologiaan ovat hyvin vaihtelevat. Toki eniten vastauksia ja muistoja Kasettimuistoihin saatiin 1960- ja 1970-luvuilla syntyneeltä ”c-kasettisukupolvelta”, johon tässä tekstissä keskitymme aineistojen vertailtavuuden vuoksi.
- 7 Kasettimuistot 2010 -aineiston yksityiskohtaisempaa arviointia ks. Kilpiö 2011, 39–42.
- 8 Vastuullisena tutkijana toimi Kaarina Kilpiö. Vastauslomakkeita (SKS: C-kasetit) täytettiin noin tuhat verkon kautta, ja SKS:n vastaajaverkostolta saapui parikymmentä kirjettä. Vanhin vastaaja oli syntynyt 1921, nuorin 1992. Ylivoimaisesti eniten vastaajissa oli 1960- ja 1970-luvulla syntyneitä.
- 9 Vastuullisena tutkijana tämän aineiston osalta toimi Vilma Lehtinen. Kaikki tutkimukseen osallistujat olivat palauttaneet vanhempiensa allekirjoittaman suostumuslomakkeen.
- 10 *Craft consumer* -käsitteestä ja luovasta kuluttamisesta käsityön ja tee-se-itse-toiminnan parissa ks. Campbell 1995.
- 11 Edeltävä sukupolvi, Raimo Niemelän tutkimat suomalaiset eläkeläiset, ei raportoinut informaatiokäyttämässään mainittavaa kiinnostusta musiikin omakohtaiseen tallentamiseen, vaikka kasetit olivat heille tuttu formaatti (Niemelä 2006, 143).
- 12 ”Internet-meemi” on sovellus Richard Dawkinsin (1976) *meemin* käsitteestä. Meemi tarkoittaa kulttuurista tietoa, jota siirretään henkilöltä toiselle toiston avulla, joista esimerkkinä ”päähän soimaan” jäävät kappaleet. Tietoverkkojen tapauksessa puhutaan samaan tapaan kulttuurisesta tiedosta kuten videoista, musiikkikappaleista ja kuvista, jotka leviävät nopeasti, kun ihmiset jakavat niitä eteenpäin.

Lähteet**Aineistot**

Km 2010: Kasettimuistot, Musiquitous-tutkimushankkeen ja Suomalaisen Kirjallisuuden seuran muistitietokeruu huhti–syyskuussa 2010. Kansanperinteen Arkisto, Tampereen yliopisto.

Dn 2010: Diginuoret, Musiquitous-tutkimushankkeen kenttäyöaineisto.

Kirjallisuus

Adorno, Theodor (2003 [1967]). The Culture Industry Reconsidered. Teoksessa: Miles, Malcolm; Hall, Tim & Borden, Iain (toim.). *The City Cultures Reader*. London: Routledge, 163–168.

Adorno, Theodor (1976). *Introduction to the Sociology of Music*. New York: Continuum.

Alasutari, Pertti (1994). *Laadullinen tutkimus*. Tampere: Vastapaino.

Ang, Ien (1996). *Living Room Wars: Rethinking Media Audiences for a Postmodern World*. London & New York: Routledge.

Beer, David (2008). The Iconic Interface and the Veneer of Simplicity. MP3 layers and the reconfiguration of music collecting and reproduction practices in the digital age. *Information, Communication & Society* 11: 1, 71–88.

Bickford, Tyler (tulossa). Earbuds Are Good for Sharing: Children's Sociable Uses of Headphones at a Vermont Primary School. Teoksessa: Stanyek, Jason & Gopinath, Sumanth (toim.). *The Oxford Handbook of Mobile Media Studies*. Oxford: Oxford University Press.

Campbell, Colin (1995). The Craft Consumer. Culture, craft and consumption in a postmodern society. *Journal of Consumer Culture* 5: 1, 23–42.

Fingerroos, Outi & Haanpää, Riina (2006). Muistitietotutkimuksen ydinkysymyksiä. Teoksessa: Fingerroos, Outi; Haanpää, Riina; Heimo, Anne ja Peltonen, Ulla-Maija (toim.). *Muistitietotutkimus. Metodologia kysymyksiä*. Helsinki: Suomalaisen Kirjallisuuden Seura, 25–48.

Dawkins, Richard (1976). *The Selfish Gene*. Oxford: Oxford University Press.

Giles, David C. & Stephen Pietrzykowski & Kathryn E. Clark (2007). The psychological meaning of personal record collections and the impact of changing technological forms. *Journal of Economic Psychology* 28, 429–443.

Hall, Stuart (1992). Sisäänkoodaus/uloskoodaus. Teoksessa: Koivisto, Juha & Lehtonen, Mikko; Uusitupa Timo & Grossberg, Lawrence (toim.). *Stuart Hall, Kulttuurin ja politiikan murroksia*. Tampere: Vastapaino, 133–148.

Holbrook, Morris B. & Schindler, Robert M. (1989). Some Exploratory Findings on the Development of Musical Tastes. *Journal of Consumer Research* 16: 1, 119–124.

Håkansson, Maria; Rost, Mattias; Holmquist, Lars Erik (2007). Gifts from friends and strangers: A study of mobile music sharing. *Proc. ECSCW'07*.

Keskinen, Mikko (2005). Single, Long-Playing, and Compilation: The Formats of Audio and Amorousness in Nick Hornby's High Fidelity. *Critique* 47: 1, 3–21.

Kibby, Marjorie (2009). Collect Yourself. Negotiating personal music archives. *Information, Communication & Society* 12: 3, 428–443.

Kilpiö, Kaarina (2011). C-kasetit suomalaisten käyttäjiensä aistimuistoissa. *Tekniikan Waiheita* 4/2011, 39–54.

Kilpiö, Kaarina & Uimonen, Heikki (2010). Kulkee mukana eikä maksa paljon. Kuinka c-kasetti muutti äänimaisemaa. Historiallinen Aikakauskirja 3/2010, 329–341. Saatavilla: http://pro.tsv.fi/haik/artkilpio_korj.pdf.

Magaudda, Paolo (2011). When materiality 'bites back': Digital music consumption practices in the age of dematerialization. *Journal of Consumer Culture* 11: 15, 15–36.

Mauss, Marcel (1999). Lahja – Vaihdannan muodot ja periaatteet arkaaisissa yhteiskunnissa. Suom. Jouko Nurminen, Jyrki Hakapää ja Tutkijaliitto. Helsinki: Tutkijaliitto. Alkuperäinen teos: *L'essai sur le don* (1923).

McCourt, Tom (2005). Collecting Music in the Digital Realm. *Popular Music and Society* 28: 2, 249–252.

Morley, David (1992). *Television, Audiences and Cultural Studies*. London, New York: Routledge.

Morley, David & Silverstone, Roger (1990). Domestic Communication – technologies and meanings. *Media, Culture & Society* 12: 1, 31–35.

Mumford, Lewis (1959). An Appraisal of Lewis Mumford's Technics and Civilization. *Daedalus* 88, 527–536.

- Mumford, Lewis (1966). *The Myth of the Machine: Technics and Human Development*, Vol. 1. New York: Harcourt, Brace and World.
- Niemelä, Raimo (2006). *Ikääntyneiden informaatiokäyttäytyminen. Laadullinen tutkimus arkielämän informaatiokäytännöistä ja toimintaan aktivoitumisesta*. Acta Univ. Oul. B 74. Oulu University Press.
- Ott, Brian L. & Mack, Robert L. (2009). *Critical Media Studies: An Introduction*. Chichester: Wiley-Blackwell.
- Ridell, Seija (1998). Suuri yleisönmetsästys. Joukkoviestinnän vastaanoton käsitteellistämisestä ja tutkimisesta 1930-luvulta nykypäiviin. Teoksessa: Kivikuru, Ullamaija & Risto Kunelius (toim.). *Viestinnän jäljillä. Näkökulmia uuden ajan ilmiöön*. Helsinki: WSOY, 431–453.
- Rothenbuhler, Eric W. & Peters, John Durham (1997). Defining Phonography: An Experiment in Theory. *Musical Quarterly* 81: 2, 242–264.
- Ruohomaa, Erja (2003). *The Mobility of Radio Listening. The transition of radio as a medium and its significance to listeners in Finland*. Research Report 5/2003, YLE Audience Research, Helsinki.
- Saunio, Ilpo (1977). Levy vai kasetti? HiFi – Stereo – Väri-TV Valintaopas 78. Radioliikkeiden liitto. Hyvinkää 1977, 33–56.
- Skågeby, Jörgen (2011). Slow and fast music media: comparing values of cassettes and playlists. *Transformations* 20. Saatavilla: http://www.transformationsjournal.org/journal/issue_20/article_04.shtml (luettu 2.12.2011).
- Sofia, Zoë (2000). Container Technologies. *Hypatia* 15: 2, 181–219.
- Sterne, Jonathan (2003). *The Audible Past. Cultural Origins of Sound Reproduction*. Durham: Duke University Press.
- Sterne, Jonathan (2006). The mp3 as cultural artifact. *New media @ society* 8: 5, 825–842. Saatavilla: <http://sternetworks.org/mp3.pdf> (luettu 4.1.2011).
- Taylor, Alex & Harper, Richard (2002). Age-old practices in the 'new world': a study of gift-giving between teenage mobile phone users. *Proc. CHI'02*.
- Uusitalo, Niina; Vehmas, Susanna; Kupiainen, Reijo (2011). *Naamatusten verkossa. Lasten ja nuorten mediaympäristön muutos, osa 2*. Tampere: Tampereen yliopiston julkaisuja.
- van Dijck, José (2006). Record and Hold: Popular Music between Personal and Collective Memory. *Critical Studies in Media Communication* 23: 5, 357–374.
- von Feilitzen, Cecilia & Roe, Keith (1992). Eavesdropping on Adolescence. An Exploratory Study of Music Listening Among Children. *Communications* 17: 2, 225–244.
- Willis, Paul (2000). *The Ethnographic Imagination*. Cambridge: Polity.
- Yochim, Emily Chivers & Biddinger, Megan (2008). 'It kind of gives you that vintage feel': vinyl records and the trope of death. *Media, Culture @ Society* 30: 2, 183–195.

Verkkolähteet

- IFPI / Musiikkituottajat (2010). The Finnish National Group of IFPI. <http://www.ifpi.fi/tilastot/vuosimyynnti/>, <http://www.ifpi.fi/tilastot/kokonaismarkkinat> (luettu 11.8.2011).
- Kotek (2004, 2005, 2006, 2007). Kodintekniikkaindeksi. <http://www.kotek.fi/tilastot> (luettu 30.6.2011).
- SKS: C-kasetit. Kysymyslista ja vastausohjeet. <http://www.finlit.fi/kra/keruut/kasetit.htm> (luettu 2.6.2011).
- Teosto (2010). Matkapuhelimien musiikkikäyttö 2010. <http://bit.ly/r2cCoJ> (luettu 15.8.2011).
- Pelastakaa Lapset ry (2007). Mobiilikysely 2007. Raportti lasten matkapuhelinten käytöstä. http://www.pelastakaalapset.fi/@Bin/91571/Mobiilikysely+2007_web.pdf (luettu 15.8.2011).